

نقش خانواده

و نهادهای اجتماعی در تربیت دینی کودکان

نهیة کنندگان:

الهام امامی-فاطمه فدایی

رشته آموزش ابتدایی

قم - سال تحصیلی: ۸۹-۸۸

چکیده:

می توان ادعا کرد که تربیت فرآیندی تدریجی است که قبل از تولد آغاز می شود و پس از تولد با تدبیر تربیتی والدین ادامه می یابد. برای اولین بار والدین در صفحه کتاب ذهنی و روانی کودک نخستین درسها را می نویسند و فرزند خود را با انواع صلاحیت ها آشنا می سازند. والدین اند که راه زندگی را بر روی کودک می گشایند و درسهای آغازین حیات را به او می آموزند. بنا بر فرمایش پیامبر اکرم - صلی ... علیه و آله وسلم «کل مولود یولد علی الفطره» یعنی هر کودکی با فطرت توحیدی و الهی قدم به جهان می گذارد و این محیط تربیتی (خانواده) است که به او شکل می دهد. (رشید پور، ۱۳۸۲)

در زمینه رشد عواطف دینی کودکان می توان از احساس مذهبی در آنها استفاده کرد. احساس مذهبی یکی از عمیق ترین گرایش های فطری در انسان است که اگر زمینه برای شکوفایی آن فراهم باشد به سرعت رشد می کند. اگر در مقابل چون و چرای کودک در مورد معتقدات دینی از دلایل ساده ای که در خور فهم او باشد استفاده کنیم، راضی و قانع می شود. هرگز نباید ذهن او را با استدلال هایی که فراتر از درک ذهنی او هستند، آشفته ساخت. زیرا ظرفیت ذهنی کودک از طریق ارائه دلایل مورد قبولش، جهان بینی او را شکل می دهد و بینش دینی او را هدایت می کند.

مقدمه:

رسول اکرم صلی ا... علیه و آله و سلم: «فرزند صالح گلی از گل‌های بهشت است.» الحق تشبیهی زیباتر از این نمی توان پیدا کرد. گل، زیباست و گل‌های بهشتی زیباتر و روح بخش تر، فرزند صالح که داشتن آن آرزوی هر مادر و پدر سلیم النفسی است به شاخه گل بهشتی می ماند، خوش رنگ و بو و فرح آور.

رسول خدا-صلی ا... علیه و آله و سلم در این تشبیه غایتی خاص داشته اند و به امت خود درس داده اند که وقتی فرزند صالح گل بهشتی است، طبعاً خانواده باید گلستان و دقیق تر بگوییم، روضه ی رضوان باشد و والدین نقش باغبانی در باغ بهشت را داشته باشند.

زمانیکه میان آموزش های دینی یا راه کارهای عملی ارائه شده توسط خانه و اجتم اع (مدرسه) هماهنگی وجود نداشته باشد، کودک دچار تضاد می شود و نمی تواند سره را از ناسره تشخیص دهد.

در زمینه رشد عواطف دینی کودکان، میتوان از احساس مذهبی در آن استفاده کرد. احساس مذهبی یکی از عمیق ترین گرایش های فطری در انسان است که اگر زمینه برای شکوفایی آن فراهم باشد به سرعت رشد می کند.

امام علی علیه السلام می فرماید:

«محیط اجتماع روی رفتار و گفتار عمومی انسان ها تأثیر می گذارند. در شرایطی حتی قادر است افکار و عقاید فرد را دگرگون کند.»

تعلیم و تربیت مذهبی:

نقش شگفت انگیز تعلیم و تربیت در زندگی ان سان بر هیچ خردمندی پوشیده نیست . شکوفایی لستعدادها و ارزش های والا مبتنی بر تعلیم و تربیت است و انسان شدن انسان و وصولش به کمال نهایی، همه مرهون تعلیم و تربیت صحیح است.

در جای تعلیم و تربیت به اندازه ای ارزشمند و با اهمیت تلقی شده است که انسان های نمونه و معلم ان و مربیان معصوم مکتب اسلام جان خود را فدای آن کرده اند.

شهید مطهری (۱۳۷۴) معتقد است که تعلیم و تربیت ، بحث ساختن افراد انسان هاست یک مکتب که دارای هدف های مشخص است و مقررات همه جانبه ای دارد و به اصطلاح سیستم حقوقی و اقتصادی و سیاسی دارد نمی تواند یک سیستم خاص آموزشی نداشته باشد . یعنی مکتبی که می خواهد در مردم طرح های خاص اخلاقی، اقتصادی و سیاسی را پیاده کند بالاخره این ها را برای انسان ها می خواهد اعم از اینکه هدف فرد باشد یا جامعه.

خانواده و اهمیت آن در تربیت دینی:

بر مبنای یک احساس و سنت دیرین، مشخص ترین مسئولیت خانواده در قبال زیست و رفاه فرزندان در تأمین خوراک و پوشاک و مسکن و بهداشت و تربیت خلاصه شده است.

در خانواده‌هاست که کودک با آداب و رسوم ملی، مراسم دینی، وظایف فردی و حدود و اختیارات و مسئولیت ها پی می برد.(پارسا،۱۳۶۸)

خائفانه در تفکر اسلامی جایگاهی بسیار رفیع دارد . برخی از امور در خانواده مهم ترند، اما اموری وجود دارد که با واژه ای مهم نیز نمی توان جایگاه آن را معلوم کرد که از جمله ی این موضوعات ، تربیت دینی است . تربیت دینی قبل از هر عامل دیگری از درون خانواده ریشه می گیرد و از طریق تأثیر گذ اری خانواده تکوین می یابد. صفاتی که بویژه بوسیله مادر به فرزند منتقل می شود، به اکتسابات بعدی آدمی در زندگی جهت می دهد و در واقع بحث و سخن بر سر ذات و تکوین و نوع رحمی است که کودک در آن شکل پیدا کرده است. با توجه به ارزش و فداست خانواده در می یابیم که : خانه اولین مدرسه ی تربیت اخلاقی و دینی است و کودک به تدریج، براساس مشاهدات روزمره، پایه های اخلاقی خود را پی ریزی می کند . خانه پرورشگاه اطفال است. بنابراین اگر والدین و سایر اعضای خانواده دارای روش صحیح و اخلاق نیک باشند . کودک ان

خوب و بدنبال آن، انسان های بزرگ، افراد متعهد و فعال تربیت شده به جامعه تحویل داده می شود و بالعکس اسلام پدران و مادران را در امر تربیت دینی و اخلاقی فرزندان خویش مسئول میداند.

حضرت علی علیه السلام می فرمایند: "اکرموا و اولادکم و احسنوا آدابهم"^۱

نوزاد و تربیت دینی:

والدین مسئول و آگله، برای تربیت فرزندان خویش از هیچ فرصتی حتی مأنوس ساختن آن ها با اصوات و مناظر نیک غفلت نمی ورزند. پیامبر اسلام - صلی... علیه و آله وسلم - نیز از این نکته حساس تربیتی غفلت نکرده و به پیروانش دستور می دهد که به محض اینکه بچه به دنیا آمد، در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگویند.

حضرت علی علیه السلام از پیامبر اکرم - صلی... علیه و آله وسلم - روایت کرده که فرموده اند:

«هر کس صاحب فرزندی شد، در گوش راستش اذان بگوید و در گوش چپش اقامه تا از شر شیطان محفوظ بماند و دستور داد همین عمل را درباره ی امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام اجرا سازند.»
علاوه بر این دستور داد سوره حمد و آیه الکرسی و آیه های آخر سوره حشر و اخلاص و ناس و فلق را در گوش آنان بخوانند.

در برخی احادیث وارد شده که خود پیغمبر صلی... علیه و آله وسلم در گوش امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام اذان و اقامه گفت.

نقش نهادهای مختلف اجتماعی در تربیت دینی و قرآنی کودکان و نوجوانان:

شعائر یا اعمال مذهبی در هر جامعه توسط نهادها و موسسات مختلف تبلیغ می شود که مهمترین آن ها عبارتند از: خانواده، مدرسه، گروه همسالان، موسسات و کانون های مذهبی و رسانه های گروهی که در ادامه به نقش هر کدام اشاره می شود:

^۱ بحار الانوار، ج. ۲۳، ص. ۱۱۴ -

۱- خانواده:

روان شناسان، پرورشکاران، جامعه شناسان، علمای اخلاق و دین جملگی بر نقش حساس و ارزشمند خانواده در پرورش کودکان تاکید می کنند.

خانواده در تفکر اسلام جایگاهی بسیار رفیع دارد. برخی امور در خانواده مهم و بعضی اهم ترند، اما اموری وجود دارد که با واژه ی اهم نیز نمی توان جایگاه آن را معلوم کرد که از جمله ی این موضوعات، تربیت دینی است. تربیت دینی قبل از هر عامل دیگری از درون خانواده ریشه می گیرد و از طریق تأثیرگذاری خانواده تکوین می یابد.

با توجه به ارزش و قداست خانواده در می یابیم که : خانه اولین مدرسه ی تربیت اخلاقی و دینی است و کودک به تدریج، براساس مشاهدات روزمره، پایه های اخلاقی خود را پی ریزی می کند.

بهترین زمان برای تربیت، دوران کودکی است، زیرا او هنوز کاملاً شکل نگرفته و برای هر گونه تربیت آمادگی دارد.

مسئولیت این امر حساس و مهم در مرتبه ی اول بر عهده ی پدران و مادران نهاده شده است، اما به دلیل این که تربیت کار سهل و ساده ای نیست بلکه فن بسیار ظریف و حساسی است که کاردانی، اطلاعات کثیفی، بردباری و قاطعیت لازم دارد.

پدران و مادرانی که فرزندان صالح و ارزنده پرورش دهند، نه تنها به فرزندان و اجتماع خدمت می کنند، بلکه خودشان نیز در همین جهان، از وجود آن ها بهره ی نیک خواه نند گرفت. نیک مایه ی سرفرازی والدین و عصاگیر دوران ناتوانی و سالخورده گی آن ها خواهد بود.

در محیط خانه، کودک تعالیم خوب و بد را فرا گرفته، زیربنای اخلاقی او شکل می گیرد. کودک همانند نهال تازه ای است که طور او را پرورش دهیم، همان گونه می شود.

خانه، پرورشگاه اطفال است، بنابراین اگر والدین و سایر اعضای خانواده دارای روش صحیح و اخلاق نیک باشند، کودکان خوب و به دنبال آن، انسان های بزرگ، افراد متعهد و فعال تربیت شده، به جامعه تحویل داده می شود و بالعکس.

اسلام پدران و مادران را در امر تربیت دینی و اخلاقی فرزندان خویش مسئول می داند.

پیامبر اکرم-صلی ا... علیه و آله و سلم-می فرمایند:

« ادبوا اولادکم فانکم مسئولون »

۲- مدرسه:

مسلمانان خانواده مناسب ترین بستر برای ظاهر شدن رفتارهای مذهبی است. خمیرمایه شخصیت کودک در کانون خانواده و با تأثیر پذیری از نقش الگوهای بزرگسال شکل می گیرد اما همیشه بدلائل عدیده از جمله عدم امکان تماس مستقیم با همه خانواده ها تعدد و تنوع نگرش های موجود در بین خانواده نسبت به مذهب و حاکمیت ارزش های مذهبی در جامعه، متصف نبودن بعضی از الگوهای بزرگسال خانواده به رفتارهای مذهبی، مسئولیت بیشتری متوجه اولیای متعهد مدرسه می گردد. چرا که در محیط مدرسه امکان ارتباط مستقیم و متقابل کودکان و نوجوانان به مثابه نمایندگان خانواده ها کاملاً فراهم است. اینجاست که مدرسه همانند پل رابط و وظیفه انتقال ارزش های حاکم بر جامعه را به درون خانواده ها عهده دار می شود.

کودکان نسبت به گذشته ساعات بیشتری در روز و روزهای بیشتری در سال را در مدرسه سپری می کنند، هرچند مؤثر ولی این بدین معنی نیست که مدرسه بر رشد کودک تأثیر شدید دارد. ارائه دلیل محکمتر ضروری است.

۳- گروه همسالان:

گروه همسالان معمولاً بعنوان الگو یا نمونه رفتاری تلقی می شوند. نوجوانان علاقه دارند خود را از نظر لباس، زبان، بیان و آوازه ها و رفتار و کردار با ارزش های گروه همسالان هم رنگ و هم نوا کنند.

در میان آنها معمولاً نوعی قانون ناگفته و نانوشته وجود دارد که بیانگر کارها و چیزهای خوب و بد، زشت و زیبا، پذیرفتنی و ناپذیرفتنی است. این قوانین بطور کلی مؤید رفتارهای گروهی هستند. بدین ترتیب میتوان گفت که نوجوانان در دوستی آسانگیر، افراطی و اسیر رفاقتند.

معاشرتها به همانگونه که عامل مصونیت اخلاقی هستند در مواردی عامل فساد و انحراف می گردند. اگر بتوانیم شرایطی فراهم سازیم که نوجوانان را با دوستان و معاشران مذهبی و تربیت یافته همدم سازیم، بخش مهمی از راه طولانی و عظیم تربیت مذهبی او را طی کرده ایم. نقش گروه همسالان در سه مرحله از دوران حیات از نقش پدر و مادر هم بیشتر است، از جمله در سنین نوجوانی و بلوغ، چه بسیار که خود را کاملاً با دوستان خود همگن می کنند و براساس آن یا ساخته و پرداخته می شوند و یا خاندان نبوت خود را گم می کنند.

شرایط تأثیرگذاری گروه همسالان در جریان رشد یکسان نیست یعنی این تأثیرگذاری در دوران کودکی کمتر و در نوجوانی بیشتر است. اگر والدین در دوران کودکی از فرزند خود مراقبت بیشتری کنند و مواظب

دوستان و رفقای آنان باشند میتوان گفت که بعدها نوجوانان آنان دوران کم دردرس ری را پشت سر خواهند گذاشت و از اضطراب و نگرانی های کمتری رنج می برند . بنابراین باید از مکانیزم پیشگیری استفاده کرد یعنی در زمان کودکی در انتخاب دوست برای فرزندان، نحوه رفت و آمد آنها ، سرگرمی هایی که انتخاب می کنند و دیگر مقوله های رفتاری نظارت و دقت کنیم . غالباً خانواده ها زمانی به فکر استفاده از این مکانیزم می یافتند که اندکی دیر شده و فرزندان آن ها راهی را انتخاب می کنند که با انتظارات والدین متفاوت است.

۴- کانون های مذهبی:

مساجد پایگاه های تبلیغ دین و جایگاه دینداران است . مساجد یکی از نقش های کلیدی م ساجد تبلیغ احکام دین و پرورش انسان های مسلمان و معتقد به شریعت اسلام است تمامی ادیان مکانی را برای نشر دیدگاه های خود دارند در اسلام این وظیفه بسیار حساس برعهده مساجد گذاشته شده است بنابراین نمی توانیم از مذهبی شدن صحبت کنیم مگر اینکه به جایگاه مساجد و کافون های مذهبی اشاره کرده باشیم.

والدین بعنوان اولین مربیان در محیط و خانواده، مربیان مدارس در محیط مدرسه و متولین و گردانندگان امور مساجد بعنوان سومین و عمومی ترین محیط و جامعه تربیتی نقش مهم و اساسی را ایفا می کنند. تکیه بر پایگاه مساجد بدلیل نقش تاریخی این پایگاه در زمینه تعلیم و تربیت از یک سو و جنبه دینی و مذهبی آن که مطابق با فطرت پاک دوران نوجوانی است از سوی دیگر می باشد . بنابراین یکی از اساسی ترین وظایف والدین و مربیان تشویق و ترغیب قولی و عملی کودکان و نوجوانان به شرکت در برنامه های مساجد است.

رحم‌اندوست معتقد است که شرکت کودکان و نوجوانان در مساجد مزایایی دارد که تا حدی باعث تأثیرگذاری آنها شده است:

- ۱- شرکت در آنها آزاد است و برای شرکت نکردن تنبیهی در کار نیست.
  - ۲- نوع جلسه، معلم جلسه و چگونگی شرکت در آنها را به بچه ها خودشان انتخاب می کنند.
  - ۳- چون در این جلسات بچه ها در کنار بزرگترها هستند و گاه در جلسات موفق تر از بزرگترها و چشمگیرتر از آنها هستند احساس شخصیت می کنند و به قسمی از نیاز روانیشان پاسخ گفته می شود.
- این محاسن سبب شده است که اگر به دوران گذشته مذهبی های امروز بنگریم، در می یابیم که بیش از هر منشأ دیگری تحت تأثیر چنین اجتماعات کوچکی بوده اند.
- هرچند که برخی موضوعات در رابطه با این مکان ها نیز موجود است که میتوان اشکالات عمومی این مجالس ذکر کرد. مثلاً:

۱- برنامه های جلسه نوعاً تکراری است.

۲- مخاطب ها از نظر سنی مخلوط هستند.

۳- جز در مواردی معدود کمتر به نیاز و ویژگی های سنی مخاطب در برنامه ها توجه می شود.

۴- معمولاً از برنامه های جنبی که بیشتر از خود برنامه ها برای بچه ها جاذبه دارد و ایجاد انگیزه می کند خبری نیست.

برای بهبود عملکرد مسجد و جذب هر چه بیشتر کودکان و نوجوانان به مساجد راهکارهای زیر پیشنهاد می شود: (ضرابی: ۱۳۷۹)

توسعه و ارتقای فعالیت های فرهنگی و اعتقادی جامعه.

افزودن بر جاذبه های مساجد، مانند برگزاری کلاس های هنری و علمی در رشته های گوناگون، تأسیس مکان های مناسب ورزشی و دعوت از مربیان با تجربه برای آموزش، برگزاری اردوهای سیاحتی و زیارتی، نمایش فیلم و اجرای تئاتر و مانند آن با رعایت موازین اسلامی.

تقویت مساجد از نظر امکانات ظاهری، مانند رسیدگی به ساختمان مسجد، نظافت و امکانات گرماساز و سرماساز.

دقت در انتخاب امام جماعت، تنظیم وقت مناسب برای مسجد.

رعایت حال نمازگزاران توسط امام جماعت، تنظیم وقت مناسب برای بجا آوردن نمازها با در نظر گرفتن شرایط افرادی که برای نماز آمده اند.

تشکیل و تقویت کتابخانه مناسب برای مسجد و در اختیار داشتن کتابهای مفید و متنوع، برگزاری مسابقات کتابخوانی، قصه نویسی و خلاصه نویسی کتاب.

بیان لطافت ها و ظرافت های رفتاری پیامبر - صلی الله علیه و آله وسلم - ائمه - علیها السلام - و اصحاب والا تبارشان و علمای بزرگوار.

معرفی دین بعنوان عالیترین، زیباترین و رساترین فرامین از سوی پروردگار در برابر نعمت های مادی که خداوند به انسان ها عطا کرده است.

بیان آثار م‌عنوی رفتارهای دینی، مانند اینکه رفتارهای دینی موجب دوری انسان‌ها از فساد و فحشاء است و موجب سلامتی جسمی و روانی انسان‌هاست.

تشویق و تحسین کودکان و نوجوانان محجبه با اعطای جوایز متنوع.

تبلیغات گسترده در مورد حجاب و توجیه فواید و ارزشمندیهای آن.

۵- رسانه‌های گروهی:

وسایل ارتباط جمعی به دل‌ل‌تنوع و جاذبه‌های هنری، کودک و نوجوان و حتی بزرگسالان را به سوی خود می‌کشند و به رفتار آن‌ها جهت می‌دهند. این تأثیرگذاری گاهی به گونه‌ای است که افراد از آن آگاه نیستند.

زیان‌بارترین تغییر در زندگی، تغییرات ناآگاهانه و تحمیلی است. وسایل ارتباط جمعی، مخصوصاً تلویزیون، در زندگی امروز تغییرات ناخواسته‌ی زیادی را بر تربیت کودک و نگرش‌های دینی او تحمیل می‌کنند. حال سؤال این است که والدین در تربیت دینی فرزند خود، با این هجوم رسانه‌ای چه باید بکنند؟

در پاسخ به این سؤال، شاید بتوان گفت که اگر خانواده از همان ابتدای حیات کودک با یک برنامه‌ی جامع، عمیق و دینی فرزند را در حاشیه قرار ندهد، مهارت‌هایی در او شکل می‌گیرد که در سال‌های بعد به منتقد وسایل ارتباط جمعی تبدیل می‌شود و در این حالت است که با معیارهای تربیتی، مشاهدات خود را به نقد می‌کشد و اصلاح می‌کند.

البته ناگفته نماند امروزه در کشور ما مجموعاً برنامه‌های تلویزیون کمک‌زیادی به آموزش‌های مذهبی نموده است بخصوص در سال‌های اخیر با بهره‌گرفتن از نظرات روان‌شناسان مذهبی توانسته‌اند بگونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که جنبه‌های فرهنگی و مذهبی را در برنامه‌های خود به نمایش بگذارند.

امروزه اهمیت تلویزیون به حدی است که بنا به گزارش پژوهشگران در بسیاری از خانه‌ها تلفن و فریزر و ... وجود ندارد ولی یک دستگاه تلویزیون دیده می‌شود. این دستگاه که هم حس بینایی و هم حس شنوایی را بکار می‌گیرد از رادیو طرفداران بیشتری را جذب می‌کند.

تلویزیون با استفاده از جذابیت‌های تصویری، ارائه مناسب برنامه‌ها، پخش تصاویر و حرکت مناسب در ارائه برنامه‌ها و معرفی الگوهای مذهبی مطلوب می‌تواند جایگاه خود را بعنوان یک دانشگاه حفظ و تعالی بخشد.

تحقق، پژوهش و نوآوری و بررسی نیازهای اجتماعی، اعتقادی و سیاسی نوجوانان و جوانان در جذب آنها به سمت ارزش ها و رفتارهای مذهبی بسیار مؤثر است.

اگر برنامه هایش آموزنده اثرگذار و سرگرم کننده باشد می تواند پس از خانه و مدرسه و مسجد رکن چهارم تربیتی برای کودکان و نوجوانان قلمداد گردد.

راه اندازی شبکه مستقل قرآنی (سیمای قرآن)، پخش قرائت های قاریان ممتاز ایرانی و کشورهای مطرح، پوشش مناسب جلسات و مسابقات قرائت قرآن؛ تأکید بر نمایش مجریان و گویندگان با استفاده از چادر و نمایش فیلم هایی که جنبه مذهبی و فرهنگی آن غنی تر است نمایش کارتون هایی که بر اساس قصه پیامبران ساخته شده نمونه هایی از تلاش هاست. البته در کنار این نقاط قوت برخی اوقات نمایش هایی است که می تواند تأثیر سوئی برجای بگذارد مثلاً گذاشتن چادر بر سر منافقینی که به کار ترور و تخریب مشغول بوده اند و اکنون بر صفحه تلویزیون به ظاهر نادم و پشیمان نمایان شده اند یا زنان فاسد و مجرمی که دستگیر شده اند و عکس و تفصیلات آنها در مجلات گوناگون به نمایش گذاشته می شود یا در برخی از تلویزیون ظاهر می شود در حالی که یک فرد چادری را پیر و مفلوک و فقیر و بی سواد در مقابل او قرار می دهند.

این نوع نمایش ها هر چند اندک و محدود تأثیرات منفی بر دختران و نوجوانان بر جای می گذارند.

۶- محیط زندگی:

یکی دیگر از عوامل تربیت محیط زندگی انسان است. بنابراین اصل باید در انتخاب مکان زندگی دقت لازم به عمل آید.

حضرت علی -علیه السلام- می فرمایند:

«در شهرهای بزرگی که مرکز اجتماع مسلمانان است مسکن گزینید و از محیط و جوامعی که اهل غفلت و ستمکاری در آن جا هستند و یاران مطیع خدا کمتر در آن نواحی یافت می شوند، بپرهیزید.»

براین اساس محیطی که انسان در آن زندگی می کند، تأثیر بسزایی در تربیت خواهد داشت.

تربیت دینی و چالش های اساسی:

امروزه خانواده ها در تربیت دینی فرزندان خود با مسائل و چالش هایی مواجه اند. چرا که راه تربیت، راه همواری نیست که در آن حرکت ها به صورت عادی انجام پذیرد.

راه تربیت در شرایط امروز، راه پر پیچ و خمی است که اگر راهنمایان و هادیان تربیت، ماهر نباشند، شکست می‌خورند. لذا والدین باید چالش‌های اساسی تربیت را بشناسند.

تضاد میان شیوه‌های تربیتی خانه و جامعه:

زمانی که میان آموزش‌های دینی یا راهکارهای عملی ارائه شده توسط خانه و اجتماع (مدرسه) هم‌مانگی وجود نداشته باشد، کودک دچار تضاد می‌شود و نمی‌تواند سره را از ناسره تشخیص دهد. به خاطر این سردرگمی است که او به طرف همسالان می‌رود که نقش مهمی در شکل‌گیری رفتار و شخصیت وی دارند. حال، چگونه پاسخ بگیرد، جای بسی تأمل دارد.

کودک معمولاً به جهتی حرکت می‌کند که مورد تأیید قرار گیرد و در صورتی که خانواده کودک را نپذیرد و مورد حمایت قرار ندهد، او با یکی از چالش‌های بزرگ زندگی خود روبه‌رو می‌شود.

نتیجه:

خانواده در زمینه تعلیم و تربیت دینی نقش ارزنده‌ای بر فرزندان دارند، پس باید در تربیت اعتقادی آنها بسیار تلاش کرد و با دقت و درایت و برنامه‌ریزی از فساد و تباهی آنان جلوگیری نمود. در گذشته حکومت‌های طاغوتی و فرعون‌نجانان پسر را به قتل می‌رساندند و دختران را آزاد می‌گذاشتند. این کار دو دلیل داشت:

یکی این که از خطر قیام و شورش پسران در امان بمانند.

دیگر این که تعادل جنس دختر و پسر را برهم بزنند تا جامعه بسوی فساد و فحشاء کشیده شود.

در عصر حاضر در کشورهای غربی و کشورهایی که به تعالیم دینی و اخلاقی اهمیت نمی‌دهند، بسیاری از نابهنجاری‌ها و کجروی‌های اجتماعی بوسیله جوانان انجام می‌شود، مانند قتل، خودکشی، اعتیاد، سرقت، تجاوز و فحشاء و... و برای کاهش آنها هر ساله سرمایه‌های کلانی صرف می‌شود که نتیجه‌ای در بر ندارد و روز به روز دامنه آنها گسترش می‌یابد. ولی اگر این باره به نقش دید و تربیت دینی در جامعه اهمیت دهیم، هم میزان جرائم کاهش می‌یابد، هم جامعه امن و سالم می‌گردد و هم نیازی به این همه پلیس و زندان و مراکز قضایی نیست.

بنابراین پرورش استعداد دینی فرزندانمان بسیار با اهمیت و اساسی است و نباید از آن غافل شد و در این راستا نیاز به سرمایه گذاری و برنامه ریزی است تا نسلی قرآنی و باایمان، سالم، وظیفه شناس و درستکار، شجاع و هدفدار داشته باشیم، تا انشاء... جامعه ای اسلامی و ایده آل داشته باشیم.

منابع و مأخذ:

الف) مجلات و نشریات:

❖ محمودی، نعمت...-رفق و مدارا در تربیت دینی فرزندان، پیوند، شماره: ۳۴۱، سال: ۱۳۸۶، ص: ۳۱.

❖ رحمان دوست، منصوره- چگونه کودکان متدینی تربیت کنیم؟ پیوند، شماره: ۳۲۵، سال: ۱۳۸۵، صفحات: ۱۹-۲۱.

ب) کتابها:

❖ امینی، ابراهیم-تربیت، انتشارات بوستان قم. ۱۳۸۱

❖ سادات، محمد علی-رفتار والدین با فرزندان، تهران. انتشارات انجمن و اولیاء. ۱۳۸۲.

❖ ملکی، حسن. خانواده و تربیت دینی، تهران، انتشارات انجمن و اولیاء و مریبان. ۱۳۸۲.